

U KULTURI

DOMOVI KULTURE

porasta tiraža lokalnih listova. Od 60 listova koje je anketirao Institut za novinarstvo 1961. godine većina je imala tiraž od 2-5.000 primeraka (27 listova), a manji deo od 5-10.000 (20 listova).

U 1965. godini i prvom polugodištu 1966. godine od lokalnih listova u SR Srbiji izvesno povećanje tiraža zabeležila su „Naš glas“ Smederevo, „Svetlost“, Kragujevac dok je u istom periodu tiraž „Vesti“, T. Užice imao najveći pad među lokalnim listovima u SR Srbiji.

U 28 lokalnih listova u SR Srbiji — sa ukupnim prosečnim tiražom od 161.230 primeraka, radi stalno 185 novinara. Prosečno na jednu dolazi 6,5 stalno angažovanih novinara (u Hrvatskoj u 20 lokalnih listova angažovano je 82 stalna novinara, tj. prosečno 4 na jednu redakciju, u Sloveniji u kojoj lokalni listovi imaju najveći obim kao i najveći tiraž zaposleni su 34 novinara na 8 redakcija, tj. prosečno na redakciju 4,5, u BiH 44 novinara na 8 redakcija tj. 5,5, u Makedoniji 8 na 3 redakcije, tj. 2,6, i Crnoj Gori takođe 8 na 3 redakcije, tj. 2,6).

U Srbiji redakcije lokalnih listova su prosečno najbrojnije. To je kvantitativan pokazatelj. Studija Instituta za novinarstvo daje opšte karakteristike profila novinara u lokalnim listovima za sve republike.

Najveći broj novinara iz lokalnih listova ima srednju stručnu spremu. Kvalifikaciona struktura novinarskog kadra u lokalnim listovima je nepovoljna od strukture za sve novinare u zemlji. Kvalifikaciona struktura novinara u lokalnoj štampi izgleda ovako:

— visoka školska sprema	17%
— viša školska sprema	17%
— srednja školska sprema	56%
— nepotpuna srednja sprema	10%

(Kvalifikaciona struktura svih novinara u zemlji 1963. godine: visoka školska sprema 20% — viša školska sprema 10% — nepotpuna viša i visoka 24% — srednja školska sprema 37% i nepotpuna srednja 9%).

KADROVI U LOKALNIM I MESNIM RADIO-STANICAMA

— SR Srbija ima jednu lokalnu (Niš) jednu mesnu radio-stanicu (Svetozarevo). Od ukupno 49 lokalnih radio-stanica 1966. god. u našoj zemlji, na Srbiju otpadaju samo 2. Opšti pregled po republikama je sledeći:

	Lokalne radio-stanice regionalnog značaja	Lokalne radio-stanice lokalnog značaja	Mala mesna stanica
Slovenija	2	3	7
Hrvatska	4	8	7
BiH	—	2	—
Srbija	1	1	—
Makedonija	1	6	7
Crna Gora	—	—	—
Ukupno	8	20	21

U ranijoj fazi razvoja radija u našoj zemlji, matične republičke stanice pojavljuju se kao inicijatori osnivanja lokalnih radio-stanica iz tehničkih razloga (zato što radio-stanice zbog konfiguracije terena i drugih razloga nisu pokrivala teritoriju cele republike). Lokalne stanice su prvobitno imale funkciju releja i uzgred su time zadovoljavale i lokalne potrebe (lokalnim programima). Sa razvojem dometa matičnih stanica i razvojem komunalnog sistema slabi interes matičnih stanica za osnivanje lokalnih stanica, a jača interes komunala i pojedinih regiona. Inicijativa za organizovanjem lokalnih radio-stanica ima i drugo izvoriste: grupe radio-amatera, škole, kulturne organizacije itd.

Od 1945. do 1959. godine osnovano je 19 lokalnih radio-stanica, a za tri puta kraći period, od 1960. do 1966. god., osnovano je 30. 19 radio-stanica osnovani su odborima socijalističkog saveza (opštinski i sreski), 15 opštinske skupštine, odnosno skupštinski odbori, 4 mesne skupštine, i 4 škole, domovi kulture i druge kulturne institucije, 1 organizacija Narodne tehnike, i služba informacija o kolektivima, i 1 Vojna uprava JNA. U stvari, više od polovine ovih stanica osnovale su matične radio-stanice koje su prenele pravo osnivanja na suosnivače. Dobar deo drugih stanica osnovale su društva Narodne tehnike, domovi kulture itd.

Po svom karakteru program lokalnih radio-stanica je komplementaran, tj. on dopunjuje lokalnim programom i informacijama program matične radio-stanice. Kao što se vidi iz pregleda osnivanja, lokalne radio-stanice su se i posle prestanka interesovanja za njih od strane matičnih stanica i dalje množile, jer su se pokazale kao vrlo pogodno sredstvo za lokalno informisanje.

U SR Srbiji ovo povećanje broja lokalnih radio-stanica nije tako izrazito kao u Hrvatskoj, Sloveniji i Makedoniji. Od dve lokalne radio-stanice u Srbiji jedna ima regionalan karakter (Radio — Niš) a druga komunalni (Svetozarevo). Godine 1967. puštena je u rad i lokalna radio-stanica u Čačku.

ZAVODI ZA ZAŠTITU SPOMENIKA KULTURE

— Na teritoriji SR Srbije postoji jedan republički i dva pokrajinska zavoda za zaštitu spomenika kulture, zatim sreski zavodi u Nišu, Kraljevu i Kragujevcu i gradski zavodi u Beogradu i Sremskoj Mitrovici. Ukupno je zaposleno 135 radnika. Posebno se oseća nedostatak arhitekata i slikara-konzervatora. Sa visokom stručnom spremom ima 73 radnika, sa srednjom 23, nižom 12, visokokvalifikovanih i polukvalifikovanih ima 27.

Imajući u vidu obim fonda pokretnih i nepokretnih spomenika kulture može se konstatovati da je broj zaposlenih u pojedinim institucijama nedovoljan, a to prvenstveno važi za Republički zavod za zaštitu spomenika kulture čija je delatnost veoma umanjena zbog nedostatka potrebnog stručnog kadra. Pored toga, veoma je važno imati u vidu i uključivanje spomenika kulture u turističku privredu, na čemu je i do sada radeno, ali sve veće interesovanje za ovo područje povećava i potrebu za boljom organizacijom propagande i savremene vodičke službe, koja sada nedostaje skoro većini ovih objekata.

— Prilikom anketiranja 740 domova kulture u SRS bilo je zaposleno 1.410 lica (uža teritorija ima 566 domova, a 868 zaposlenih, APV 180, a 460 zaposlenih i Kosmet 14, a 82 zaposlenih). Od ovog broja u stalnom radnom odnosu je 849, a honorarnih 467 radnika. Na dužnosti upravnika domova kulture nalazi se svega 116 lica, od kojih je u stalnom radnom odnosu 93, a honorarnih 23. Na užem području na 14 domova kulture dolazi jedan upravnik, u Vojvodini je taj odnos 4:1 a na Kosmetu svaki dom koji je dao podatke ima u stalnom ili honorarnom radnom odnosu plaćenog upravnika. Kvalifikaciona struktura upravnika je sledeća: 5 sa visokom školskom spremom, 15 sa višom, 35 sa srednjom, a 61 nepotpuna srednja, osnovna ili razni stepeni nižih kvalifikacija.

Izgleda da je jedino u Vojvodini nadeno prihvatljivo rešenje za radno mesto upravnika doma kulture. Sada su to uglavnom prosvetni radnici sa primanjima i statusom pomoćnika upravitelja škole. Ali, treba napomenuti da je u Vojvodini delatnost domova kulture neuporedivo veća i šira od ostalih ovakvih institucija.

Od zaposlenih na ostalim radnim mestima sa visokom stručnom spremom ima 15, višom 33, srednjom 118, nepotpunom srednjom 570 i sa završenom ili nezavršenom osnovnom školom 958 lica. Visokokvalifikovanih radnika (uglavnom kinoaparatera) ima 45, kvalifikovanih 69 i polukvalifikovanih 67.

Pri rešavanju kadrovskih rešenja domovi kulture su uglavnom pribegavali raznim kombinacijama kojima je u velikom broju slučajeva nepismen ili polupismen domar pretvoren u bibliotekara ili kinoaparatera, odnosno dobijao zaduženje za koja nema nikakvu stručnu spremu. Ovo je uslovljeno ili nedostatkom materijalnih sredstava ili pomanjkanjem ljudi koji bi mogli ili hteli da se prime pojedinim poslovima u domu kulture.

NARODNI I RADNIČKI UNIVERZITETI

— Izgleda da je vrlo akutan problem i kod ovih ustanova kako da dodu i kako da zadrže svoje kadrove. Fluktuacija zaposlenog stručnog osoblja u narodnim i radničkim univerzitetima je vrlo velika čak i u Beogradu. Približno 50% zaposlenih stručnjaka se menjalo svake godine.

Prema anketi Saveza narodnih i radničkih univerziteta SR Srbije kojom je obuhvaćeno 78 upravnika univerziteta, njihova struktura prema stručnoj spremi je sledeća:

sa srednjom spremom	54,0%
sa višom	33,7%
sa visokom	12,3%

Stručni kadar zaposlen na univerzitetima ima znatno povoljniju kvalifikacionu strukturu. Ovo je donekle i razumljivo jer se radi u prvom redu o predavačima, rukovodiocima sektora, programerima i sl. U sezoni 1964/65. na narodnim i radničkim univerzitetima bilo je ukupno zaposleno 598 stručnih saradnika. Njihova kvalifikaciona struktura izgleda ovako:

sa srednjom spremom	39,5%
sa višom	28,2%
sa visokom	32,3%

Milivoj IVANISEVIC

ko sve utiče na kulturnu politiku u komuni

(Rezultati istraživanja ZAVODA ZA PROUČAVANJE KULTURNOG RAZVITKA o društveno-političkim i samoupravnim organizacijama koje imaju uticaj na kulturnu politiku u komuni)

KULturna politika, a posebno kulturna politika u komunima, ne zavisi jedino od kulturnih ustanova i ljudi koji su u njima zaposleni. Na nju utiču, formulišu je, pomažu na razne načine, pa najčešće je i vode sve društveno-političke organizacije preko raznih komisija, saveta, odbora, referenata itd. Od njih zavise i mnoge inicijative i akcije. Od njih, dobrim delom, zavise i same kulturno-umetničke ustanove i uslovi pod kojim rade, materijalna i kadrovska baza i sl. Uticaj kulturnih aktivnosti i njihovo mesto u životu jedne sredine zavisi od razumevanja i konkretne podrške teritorijalnih samoupravnih i društvenih organizacija.

Anketom, kojom je tražen odgovor na pitanja ko sve, posredno ili neposredno, utiče na kulturnu politiku, zatim kakva je struktura tih tela, obuhvaćene su bile sve opštine SR Srbije. Međutim, odgovore je dalo 96, od ukupno 185, opštinskih skupština i kulturno-prosvetnih zajednica. A to je možda dovoljno za verodostojan prikaz stanja u Republici.

SAVETI I KULTURNO-PROSVETNE ZAJEDNICE

U anketiranih 96 komunala — institucija koje se bave kulturom ima ukupno 183. To su u prvom redu saveti opštinskih skupština, opštinske kulturno-prosvetne zajednice i upravni odbori fondova za kulturu. Opštinskih saveta ima 89 (od tog broja, saveta koji su samo za kulturu ima 15, ostalo čine saveti: za prosvetu i kulturu 34, kulturu i fiziku kulturu 8, prosvetu, kulturu i fiziku kulturu 29, saveti za društvene službe 2, saveti za obrazovanje 1). Kulturno-prosvetnih zajednica ima 71, dok fondove za kulturu imaju 23 opštine. Kao što se vidi, od anketiranih komunala njih 25 nemaju KPZ, a 73 fondove za kulturu. 7 opština uopšte nije navelo da pri svojim skupštinama imaju savete koji brinu o kulturnom životu (to su opštine: Ljubovija, Sjenica, Varvarin, Golubac,

Malu Crnicu, Gadžin Han i Klinu). Smatramo opravdanom pretpostavku da i među onim komunama koje nisu odgovorile na ovu anketu takođe ima komunala kojima ne postoje saveti, KPZ i fondovi za kulturu. U navedenim opštinskim forumima angažovano je ukupno 2.203 lica. Tu je daleko najviše prosvetnih radnika (760), a zatim službenika (215), radnika (152), poljoprivrednih proizvođača (66), učenika (41), tehničara (32), društveno-političkih radnika (23), kulturnih radnika (20), lekara (18), pravnika (15) i oficira JNA i novinara (po 20) itd. Od umetničkih zanimanja angažovana su po 2 slikara i muzičara i po jedan glumac i pisac.

Struktura prema stručnoj spremi ovih lica pokazuje da od ukupno 425 njih za koje su dobijeni podaci o kvalifikacijama ili stručnoj spremi, 94 ili 22,1% imaju visoku spremu, 105 ili 24,7% višu, 179 ili 42,1% srednju i 47 ili 11% nižu stručnu spremu. Za ostalih 1.778 lica nisu dati podaci o stručnoj spremi i kvalifikacijama.

REFERENTI ZA KULTURU

S obzirom da ni u jednoj od 96 komunala ne postoji poseban referent samo za kulturu, to donosimo spisak zvanja koja imaju u opštinskim skupštinama lica koja vode i kulturu, odnosno za šta su sve pored kulture ti službenici zaduženi.

— referenti za prosvetu i kulturu	26
— referenti za prosvetu i kulturu i fiz. kulturu	29
— referenti za prosvetu i kulturu i fiz. kulturu	12
— šefovi odelaka za društvene službe	11
— referenti za prosvetu, kulturu, zdravlje i stipendije	3
— referenti za prosvetu, kulturu, fiziku i tehničku kulturu	2
— referenti za prosvetu, kulturu, komunalije i građevinske poslove	1
— referenti za prosvetu, kulturu, komunalije i stambene poslove	1
— referenti za kulturu i predškolske ustanove	1

Opština Klinu je odgovorila da nema referenta za kulturu, a Sibenica da nema nikakvog referenta ni zašta. U opštini Aleksandrovac niko ne obavlja ove poslove. Iz opština Sjenica i Vlasotinci obavestavaju da ne postoji poseban referent za kulturu. Ostalih 5 opština nisu dale nikakav odgovor.

FONDOVI ZA KULTURU

Već napred smo saopštili da od 96 opština fondove za kulturu imaju 23. Najviše ih je u APV 12, Kosmetu 1, a u bivšim srezovima Valjevu 2, Kragujevcu 3, Kraljevu 1, Nišu 2 i Smederevu 2.

U 64 opštine ovaj fond ne postoji, a u 9 opština kulturne akcije se finansiraju iz drugih fondova (u prvom redu preko fonda za obrazovanje ili iz zajedničkog fonda za kulturu i fiziku kulturu).

U upravnim odborima ovih fondova angažovano je 206 lica, ali kvalifikacije su poznate samo za 41 od kojih sa visokom spremom 11, višom 10, srednjom 17 i nižom 3. Što se tiče zanimanja, opet su najviše zastupljeni prosvetni radnici (34) i službenici (29), dok ostali imaju znatno manje predstavnika: pravnici 10, kulturni radnici 7, pravici 4, učenici 4, poljoprivredni proizvođači 3, novinari 3 itd.

KOMISIJE DRUŠTVENO-POLITIČKIH ORGANIZACIJA KOJE IMAJU POSREDAN ILI NEPOSREDAN UTICAJ NA KULTURNU POLITIKU

Ovakvih komisija ima ukupno 141 u 96 opština, koje su odgovorile na anketu. Prema nazivima te komisije se dele na:

— komisije za kulturu kojih ima 59, a od toga:	9
— opštinskih odbora opštinskih komiteta SK	16
— opštinskih odbora SSRN	23
— opštinskih komiteta SO	11
— opštinskih sindikalnih veća	11
Pored toga pri 7 opštinskih komiteta Saveza omladine postoje komisije za prosvetu, ili obrazovanje, i kulturu. Takođe postoji 18 komisija za kulturno-zabavni i sportski život, od toga su 16 pri omladinskim komitetima i 2 pri SSRN.	
Ideoloških komisija koje imaju uticaj na kulturne aktivnosti ima 46, a od toga:	
— opštinskih komiteta SK	11
— opštinskih odbora SSRN	20
— opštinskih komiteta SO	7
— opštinskih sindikalnih veća	8

Pored njih ima i 5 komisija za idejno delovanje u kulturi i obrazovanju pri opštinskim komitetima SK. 26 opština odgovorilo je da kod njih nema nikakvih komisija. Isto tako u 6 slučajeva je odgovoreno da nema nekih posebnih komisija, već da se tom problematikom bave društvene organizacije.

(Nastavak na 14. strani)

Svaki put kada pristupamo krugu tema iz oblasti kulturne problematike uveravamo se kako se na pojedinim sektorima ovog nepreglednog područja malo odmaklo. Mnoge teme su raspravljane, postoje i neke istraživanja, ali se ima ušesak da ni na jednom području ove oblasti nismo sistematski uznapredovali. U nekim ključnim pozicijama koje bi nam omogućile da krenemo dalje, a da se ne vraćamo na već pređeni put. Jednog celovitog pristupa svakako nije bilo. Naravno je veliki raskorak između brojnih razmatranja, od kojih neka, opravdano ili ne, imaju pretenziju da oduz teorijaska, i malobrojnih istraživanja koja su izvršena na ovom području. Utoliko je teže svakom istraživaču koji se poduhvata da nešto ispita na ovom manje ili više neispitanom terenu. Možda je čak društvena sredina u kojoj se rasprostiru kulturne vrednosti ponajmanje istražena. Stvaraloci i stvaralaštvo i nastala dela kao delovi jedne integralne kulturne pojave u nekim svojim vidovima su svakako više proučavani, ili je bar o njima više govoreno. Kakva je pak ta društvena sredina koja se aktuelno ili potencijalno javlja kao polje gde se kulturne vrednosti rasprostiru, kakve su njene stvarne receptivne mogućnosti i očekivanja — o tome vrlo malo znamo. U velikoj meri izdiferencirana, sa komponentama koje su i same vrlo složene, ta sredina je još uveliko nepoznata. Samo ona velika podela na gradsko i seosko područje otkriva čitava dva sveta, a u krilu svakoga od njih postoji još bezbroj manjih ili većih razlika. Svet seoske sredine, još uvek u znatnoj meri izolovan od tokova kulturnog razvoja, sa svojim specifičnim mogućnostima i zahtevima, ali u svakom slučaju otvoren da prihvati mnogo toga što mu se pruža i još više toga što mu tek treba pružiti, svakako je najmanje poznat.

Rezultati koje želimo da saopštimo u ovom napisu upravo su plod jednog istraživanja koje je pre dve godine sprovedeno u četiri opštine na teritoriji Srbije. Za ovu priliku izabrali smo one podatke koji otkrivaju neke preduslove ili dispozicije za prijem kulturnih vrednosti u seoskoj sredini ispitivanih naselja. Ukoliko bude nešto jasnije kakvi su u stvari ti preduslovi, a iznemo samo ti momenta njihova, smatraćemo da je ovaj prilog mali doprinos razgovorima o aktuelnim problemima jugoslovenske kulture.*

Pod dispozicijom jedne sredine za prijem kulturnih vrednosti podrazumevamo pre svega stepen školske spreme, raspoloživost slobodnog vremena i mogućnost za novčana izdavanja u svrhu zadovoljevanja kulturnih potreba. Time se svakako ne iscrpljuju svi elementi te dispozicije, ali smatramo da su oni najbitniji.

Potrebni stepen školske spreme za prijem najvećeg broja kulturnih vrednosti u seoskoj sredini smatramo četiri razreda osnovne škole i školsku spremu veću od te. Ovaj kriterijum se, dakle, razlikuje od statističkih kriterijuma koji utvrđuje pismenost, odnosno nepismenost. Ukoliko je u tako određenoj populaciji

sa većim procentom zastupljena kategorija lica samo sa četiri razreda osnovne škole, smatramo da je dispozicija u kojoj je reč u ovom pogledu slabije izražena, naročito za prijem svih onih kulturnih vrednosti prenošenih u pisanom vidu.

Pod slobodnim vremenom, kao što je uobičajeno, podrazumevamo vreme oslobodeno svih društvenih, radnih i porodičnih obaveza, dakle, vreme koje može da bude ispunjeno kulturnim ili drugim aktivnostima neobaveznog karaktera. To vreme u ovoj sredini gde privredna aktivnost nije fiksirana u radnom vremenu

sa potrebnom školskom spremom, a jedno ispod 50%. Procent lica samo sa četiri razreda osnovne škole u ovom okviru kreće se oko 90%, samo u jednom naselju oko 80%. U opštini Suva Reka dva seoska naselja imaju ispod 50% lica sa potrebnom školskom spremom, a u jednom naselju taj procent je preko 50%. Lica sa četiri razreda osnovne škole dominiraju u sva tri naselja sa preko 90%. Ma koliko ovi procenti imali karakter deskripcije, oni u svakom slučaju izražavaju manje ili više izraženu dispoziciju za prijem kulturnih vrednosti, pri čemu, a to treba imati stalno na umu, granica

od sat i po. Opštine Brus i Suva Reka su tu negde između njih, jedna sa sedamdeset i četiri, druga sa osamdeset i pet minuta. Nedeljom se, razumljivo, slobodno vreme povećava i na selu, pa tako u Petrovcu dostiže skoro dva sata, a u Pančevu premaša tri sata. U druge dve opštine je preko dva sata. Zima, period reduciranih aktivnosti i izmenjenog ritma života, ostavlja, naravno, daleko više slobodnog vremena. I radnim danom i nedeljom, uz sve razlike koje postoje među njima, postoji dovoljno slobodnog vremena u svim opštinama. Nigde nije ispod dva sata, a uglavnom se kreće oko vremenskog iseka od četiri sata.

Ne treba, međutim, zaboraviti da slobodno vreme često organizujemo i prema željenim i mogućim aktivnostima, pa tako, čak i u granicama jednog rigidnog sistema obaveza, pronalazimo mogućnosti za bavljenje tim aktivnostima, kao što i pri manjim radnim i drugim obavezama slobodno vreme ostaje rasplinuto ukoliko nije usmereno na nešto. To donekle pokazuje i rang lista aktivnosti koje ispunjavaju slobodno vreme stanovnika ovih naselja. Skoro svuda je, i leti i zimi, na prvom mestu odmaranje kao pasivan vid korišćenja slobodnog vremena. Ako uzmemo u obzir dužinu i napor radnih aktivnosti na selu, onda je to i razumljivo, ali to u isto vreme može da bude i indikator nedovoljnosti drugih aktivnosti kojima bi se ljudi u slobodnom vremenu bavili. Slušanje radija i čitanje su najčešće na drugom odnosno trećem mestu. Ova vrsta aktivnosti pogotovo izbijaju u vrh rang liste zimi. Među pet najčešće korišćenih aktivnosti u slobodnom vremenu su još šetanje, posjećivanje prijatelja i samo u Petrovcu na Mlavi gledanje televizijskog programa i odlazak u dom kulture. Ovo očigledno ukazuje na siromaštvu aktivnosti koje bismo mogli okvalifikovati kao kulturne.

Odsustvo izdataka za kulturne potrebe, koje, kao što ćemo videti, nije retko, može opet da bude dvoznačno protumačeno: kao znak siromaštva stanovnika i kao simptom odsustva kulturnih vrednosti u datoj sredini. U tom smislu i treba prihvatiti podatak da u pojedinim naseljima oko 50% lica za mesec dana nije izdalo ni jedan dinar za kulturne potrebe. Podatak dosta porazan i za naselja o kojima je reč svakako rezultat obostranog siromaštva — i stanovnika i kulturnih vrednosti. To su Dvorane i Mušotšte u opštini Suva Reka, Dupci u opštini Brus i Setonje u opštini Petrovac. U ostalim naseljima opštine Petrovac i u naseljima opštine Pančevo procent takvih lica je daleko manji. S druge strane, međutim, prosečni iznos novca na svakog ispitivanog stanovnika izdvojen za zadovoljavanje kulturnih potreba pokazuje da ova stavka u budžetu nije značajnija. U naseljima opštine Suva Reka taj iznos nije veći od 150 din., u naseljima opštine Petrovac na Mlavi, premaša 200 din., u naseljima opštine Brus približava se sumi od 300 din., a jedino u opštini Pančevo se zaokružuje na oko 600 din. Nije potrebno da govorimo o tome šta može za ove sume da se obezbedi.

Potrebno je na kraju ipak da naglasimo da svi ovi pokazatelji imaju osnovnu vrednost. Postojanje određenog stepena školske spreme, slobodnog vremena i finansijskih mogućnosti samo su nužan ali ne i dovoljan uslov da kulturne vrednosti u jednoj sredini budu i zaista korišćene. Drugu stranu sačinjavaju kulturne institucije i njihova funkcija.

MILOŠ NEMANJIĆ

dispozicija društvene sredine na selu za prijem kulturnih vrednosti

nema svoje jasno izdvojene konture, nije dato u jednom odelitom vremenskom iseku. U velikoj meri disperzovan, ono varira zavisno od sezone, a na njegovo korišćenje neosporno utiču i dalje seoskog stanovništva i mogućnosti da se nečim ispuni.

Izdaci za kulturne potrebe uključuju pre svega mogućnost izdavanja određene sume novca za ovu vrstu potreba, spremnost da se to izdavanje zaista i izvrši i mogućnost da se tim izdavanjem stvarno i zadovolje određene kulturne potrebe.

Stepen školske spreme stanovnika seoskih naselja opštine Pančevo dostiže skoro optimalnu granicu za ovu vrstu naselja, pa se tako ova opština u tom pogledu nalazi na prvom mestu. Ovdje je u svim naseljima procent lica sa potrebnom školskom spremom iznad 60%. Poradak deset naselja daje ovu sliku: u jednom naselju je procent lica sa potrebnom školskom spremom preko 80%, u četiri naselja je taj procent preko 70%, u pet naselja preko 60%. Što je još važnije, zastupljenost, lica samo sa četiri razreda osnovne škole ovde je najmanja, iako, što je razumljivo, ta lica predstavljaju najbrojniju kategoriju među onima sa potrebnom školskom spremom. U četiri naselja ova lica su zastupljena sa nešto preko 70%, a u šest naselja sa nešto preko 80%.

Stepen školske spreme u naseljima opštine Petrovac na Mlavi zadovoljava možda jedan minimum. Ova opština sa trideset naselja, koja imaju domove kulture, ima četrnaest naselja u kojima je procent lica sa potrebnom školskom spremom između 50% i 80 %, a u ostalim naseljima je preko 60%. Situacija je, međutim, manje povoljna kada vidimo da je u ovoj strukturi kategorija lica samo sa četiri razreda osnovne škole zastupljena gotovo svuda sa preko 95%.

Brus i Suva Reka su na trećem, odnosno četvrtom mestu po stepenu školske spreme stanovnika. Od ispitivanih seoskih naselja u opštini Brus dva naselja imaju jedva nešto preko 50% lica

i u ovim uslovima postaje krajnje elastična.

Slobodno vreme, taj željeni međuprostor između radnih i drugih obaveza, jedan od bitnih preduslova za kulturne aktivnosti na selu, u ovoj sredini je vrlo nejednako raspoređeno i u pojedinim periodima vrlo ograničeno. Međutim, čak i tu postoje znatne varijacije od opštine do opštine i čak od naselja do naselja.

Danica Masniković: Odsustvo

Najmanje slobodnog vremena radnim danom leti imaju stanovnici opštine Petrovac na Mlavi, oko četrdeset minuta, najviše stanovnici opštine Pančevo, više

* Specijalno formirana ekipa od strane Republičkog sekretarijata za kulturu SR Srbije u sastavu: Stevan Majstorović, Marica Popović, Milivoje Ivašević, Miroslav Antić, Miloš Nemanjić i Vlastko Petković, od kojih je sad polovina u Zavodu za proučavanje kulturnog razvika, sprovede istraživanje o mestu i ulozi doma kulture u opštinama Petrovac na Mlavi, Brus, Pančevo i Suva Reka, koje je trajalo od maja do avgusta 1965. god.

(Nastavak sa 13. strane)

U pomenutim komisijama angažovano je 738 lica. Njihova kvalifikaciona struktura je sledeća: 37 sa visokom stručnom spremom, 49 sa višom, 76 sa srednjom i 18 sa nižom, a za 558 nije poznata stručna sprema. Po zanimanju i dalje su na prvom mestu prosvetni radnici sa 109 predstavnika. Iza njih slede radnici 74, službenici 72, pravnici 17 itd. Takođe je angažovano 76 učenika, studenata i omladinaca sa sela, što se može smatrati i prirodnim s obzirom na dosta veliki broj komisija pri opštinskim komitetima Saveza omladine.

PLAĆENI SLUŽBENICI I LI FUNKCIONERI KULTURNO-POLITIČKIH ZAJEDNICA OPŠTINA

Od 71 opštinske KPZ plaćenih službenika sa različitim radnim statusom i funkcijama ima u 30 opština. Ukupan broj zaposlenih je 33. Od toga izabranih lica koja su u stalnom radnom odnosu sa funkcijom predsednika ima 6, izabranih sekretara 14, sekretara (nije u svim slučajevima poznato da li je biran) 8. Sva ova lica, njih 28, u stalnom su radnom odnosu. Ostalih 5 su honorarni administrativni ili finansijski službenici na radnim mestima knjigovode, blagajnika ili sekretara.

Školska sprema stalno zaposlenih je sledeća: višoka 3 (od toga 1 predsednik i 2 sekretara), viša 10 (od toga 3 predsednika i 6 sekretara), srednja 10 (predsednik 1 i sekretara 8), niža 4 (predsednik 1, sekretar 1) i visokokvalifikovani radnik 1.

Ranija zanimanja, odnosno radno mesto pre zaposlenja u KPZ poznato je za 20 lica. Njih 9 bili su prosvetni radnici, 4 politički radnici, 3 direktori kulturnih institucija, 2 službenici i po jedan filmski radnik i radnik.

Vrlo je uočljivo da gotovo 50% ovih lica imaju po preko 15 godina radnog staža, što znači da se uglavnom radi o iskusnim radnicima. Većina njih je i ranije obavljala odgovorne poslove u obrazovnim,

kulturnim i političkim institucijama. Gledano sa ovih pozicija može se konstatovati da je struktura kadrova u KPZ znatno bolja nego u ostalim organizacijama koje se bave kulturom u komunama SRS. Teško je utvrditi koliko postojanje plaćenih lica utiče na rad KPZ i kulturni život u komunama, ali sa obzirom na iznete podatke i profil tog kadra verujemo da je njihov udeo u formulisanju i pokretanju kulturnih akcija u komunama značajan.

KULTURNE AKTIVNOSTI I AKTIVNOSTI U RADNIM ORGANIZACIJAMA

Dilema je da li i kako danas organizovati kulturni život u preduzećima. Pojedine komune koje su odgovorile da nema nikakvih kulturnih inicijativa u preduzećima navode da kulturni život organizuju centri za kulturu i umetnost radničkih univerziteta, sindikalno veće, kulturno-prosvetna zajednica, kulturno-prosvetna i kulturno-umetnička društva. Anketirani su naveli niz razloga koji onemogućavaju kulturni rad u radnim organizacijama. To su pre svega male radne organizacije, mlada, novosnovana preduzeća, rad u više smena, nezainteresovanost organa samoupravljanja, sindikata, omladine, velike razdaljine od mesta boravka do radnih mesta i slično. Pored ovih razloga pretežno subjektivne prirode, anketirani su naveli i niz subjektivnih razloga kao što su nedostatak inicijative, nedostatak iskustva, kampanjski rad u ovoj oblasti, nezainteresovanost i slično. Neosporno je da se u manjim privredno nerazvijenim komunama sa malim brojem radnih organizacija ne može očekivati da postoji kulturni život u preduzećima. Međutim, iz odgovora koje smo dobili očigledno je da ova aktivnost nema odgovarajuću društvenu kontrolu, da se ne smatra "neophodnom", bar ne u ovom trenutku. U priloga ovoj tvrdnji ide i činjenica da samo u jednom preduzeću postoji referent za kulturno-zabavni život. Karakteristični za klimu koja vlada je i odgovor iz jedne opštine: "U našoj opštini ne postoje aktivnosti za podsticanje kulturne inicijative u

preduzeću. Ovaj posao delimično obavlja plaćeni predsednik komiteta Saveza omladine koji pored ostalih problema ukazuje na kulturne inicijative u preduzećima".

Na osnovu odgovora anketiranih može se uglavnom konstatovati da se za sada kulturne inicijative iscrpljuju u organizovanju koncerata zabavne i narodne muzike.

Podatke o kulturnim aktivnostima dao je veoma mali broj opština. Na osnovu tih podataka imamo sledeću situaciju: u 91 preduzeću ima nekih kulturnih aktivnosti, dok u 567 preduzeća nema nikakvih.

REZIME

U opštinama postoji znatan broj raznih foruma zaduženih za kulturu. Na svaku od njih dolaze prosečno po 3 društvena tela (saveta, komisija, odbora i sl.) koji imaju neposredan uticaj na kulturni razvoj opštine. Postoje još i po dva slična tela koja indirektno utiču i na razvoj kulturne delatnosti. Po ovim podacima izgleda da je bar formalno kulturna aktivnost jedna od najvažnijih od kojih brinu sve društveno-političke i samoupravne organizacije. Sasvim je sigurno da, na primer, za industriju i poljoprivredu nije zadužen ni približan broj društvenih organizacija. Ali, koliko kultura od toga ima koristi?

Moglo bi se očekivati da tolikom broju foruma odgovara i veliki broj kulturnih akcija i inicijativa. Međutim, ta srazmera ne postoji. Čak je i u disproporciji. Sve te mnogobrojne institucije, izuzev retkih izuzetaka, kao da služe uglavnom same sebi. Kao što ovi podaci svedoče stepen institucionalizma je vrlo visok i stoji nasuprot malom broju novih inicijativa i skučenom kulturnom životu komune.

Nedostatak ankete je u tome što se uglavnom držala organizacija na nivou opštine i nije obuhvatila i druge teritorijalne jedinice, mesne zajednice, mesne organizacije SSRN i slično. Tako bi verovatno broj foruma i broj lica koja rade na "problemu kulture" bio znatno veći.

Milivoje IVANIŠEVIĆ